

Культура 10

10-18-2025

Тиждень #7

Лекція 18:

Олександр Архипенко та його значення у світовому мистецтві.

(початок – закінчення)

Завдання (з книжки *Українська Культура II*):

Прочитати:

Книжка «Культура II»

Лекція #1:

Малярство.

ст. 5 - 8.

Виконати:

«Закріплення» і «Вправу» на ст. 8.

МАЛЯРСТВО

ВСТУП

Малярство (живопис) — це зображення, виконані на площині (полотні, папері, дошці, стіні тощо) нанесенням іншого кольору. Зображення можуть бути і не мальовані, а викладені кольоровими камінцями (мозаїка) або шматочками різнокольорового скла, вкладених у рами вікна (вітраж). Малярство — один із головних видів образотворчого мистецтва.

Маляр прагне, щоб його картина не тільки справила гарне враження на глядача, але й розбудила в ньому емоції і привела до глибшого сприйняття того, що зображене на картині. Для цього мистець користується різними техніками та способами зображення, що вироблялись протягом тривалого часу. Ознайомлення з ними допоможе нам аналізувати та осягнути кращого розуміння творів мистецтва.

При аналізі картини найперше треба виділити головне: а) тему та ідею твору і б) спосіб їх розкриття.

ТЕМА ТА ІДЕЯ ТВОРУ

Тема твору відповідає на питання — що саме намальовано? Кожна картина має свій зміст та основну ідею. Автор передає у ній певну думку, про щось розповідає. Усе, що бачимо на картині вміщено там мистцем для того, щоб поглибити її зміст. Тому важливо, щоб оглядач картини звернув увагу на всі деталі твору та задумався над їх значенням і над тим, як вони разом пов'язані.

Часто картина має ідейне спрямування. Часом мистці намагаються своїми творами навчати людей, а також пробуджувати в них якісь почуття (наприклад, побожність, патріотизм тощо).

За тематикою у живописі розрізняємо різні жанри (види, категорії): побутовий, історичний, батальний, релігійний, мітологічний, портретний, пейзажний (краєвид), натюрморт і т. д.

ФОРМА АБО СПОСОБИ ЗОБРАЖЕННЯ

Маляр користується різними методами для того, щоб створити або викликати якийсь ефект у глядача. До цього входять:

Стиль — спосіб розкриття ідеї твору. Протягом історії виникали різні стилі, що ставали панівними в даному часі. Вони служили немов "формули" як розписувати картини. Часто в основі стилю лежить виділення специфічних ідей чи тем (наприклад, в романтиків — чар природи та сільського побуту, в реалістів/натуралістів — тяжке життя бідних).

Стилі переважно пов'язані з окремими історичними періодами і відображають "дух" періоду. Вивчаючи архітектуру й скульптуру ми мали нагоду ознайомитись із стилями, що були головними в розвитку тих видів мистецтва: візантійський та готичний стилі, ренесанс, барокко, класицизм, модернізм. Малярство, в додатку, за останніх два століття збагатилось цілою низкою нових стилів, таких як: романтизм, реалізм (натуралізм), імпресіонізм, експресіонізм, кубізм, конструктивізм, сюрреалізм, абстракціонізм і т. д.

Композиція. Малярі розміщують персонажі й предмети на картині обдуманно. Часто вони розміщують об'єкти так, щоб створити поміж ними рівновагу (баланс), збільшують величину окремих персонажів для підкреслення більшої важливості тих осіб і т. п.

Немалу ролю відіграє підбір кольорів (барв). Колір часто вживається як символ якоїсь прикмети (наприклад, червоний — палкої любови чи енергії, зелений — пробудження, білий — чистоти, синій — вірності і т. д.). Крім того, кольори викликають у людини різні психологічні реакції та емоції: червона і жовта барви викликають більш теплі й життєрадісні почуття, а темно-синя і темно-зелена вважаються холоднуватими, стримуючими. А затінення кольору створює враження глибини образу та об'ємності предметів.

В. Штернберг. В Качанівці у Тарновського. 1837 р.

Напрямок руху накладеної фарби ("лінія") також впливає на глядача. Він викликає певні психологічні реакції: вертикальність — активну, позитивну реакцію, горизонтальність — пасивність, а діагональний рух — нестійкість.

Важливу роль відіграє техніка, яку вживає маляр розписуючи картину. Матеріал, з якого створені фарби, дає можливість або обмежує мистця в утворенні різноманітних ефектів. Наприклад, малювання олійними фарбами дає мистцеві більшу можливість змішувати фарби різного кольору, накладати їх одна на одну, досягати більшої деталі, вносити зміни до малюнку (олія висихає повільно). Натомість фреска не дозволяє такої динаміки кольорів і розкоші часу для розмальовування картини, зате є більш витривалою.

Головні види малярської техніки це: олія, аквареля, гуаш, пастеля, темпера, фреска, мозаїка, а в давнині — енкавстика.

Пояснення слів

аквареля — water-color paint
батальна картина — battle scene
вітраж — stained glass window
діагональний — diagonal
жанр — genre
затінення, тінювання — shadowing

барва — color
вертикальний — vertical
гуаш — gouache
енкавстика — encaustic
живопис — painting
зображати — to depict

картина — painting, scene

натюрморт — still life

олія — oil painting

пейзаж — landscape

побутова картина — scene of everyday life

полотно — canvas

темпера — tempera

мозаїка — mosaic

образотворче мистецтво — fine arts

пастеля — pastel

пензель — paint brush

сюжет, тематика — subject matter

фреска — fresco

Закріплення 12

Своїми словами поясніть кожний термін: вітраж; мозаїка; фреска; жанр: батальний; натюрморт; пейзаж; портрет; побутовий жанр; стиль; тематика.

Вправа — визначення жанру картин 14

Для цієї вправи зверніться до репродукцій малюнків у підручнику. Для кожної картини подайте вид (жанр) тематики. **ці картини знаходяться при книжки в кольорі.**

1. "Оранта";
2. Ікона "Преображення";
3. Невідомий мистець, "Портрет Сулими";
4. М. Пимоненко, "Святочне ворожіння";
5. С. Васильківський: "Козача левада";
6. Ф. Красицький, "Гість із Запоріжжя";
7. І. Репин "Запорожці пишуть листа турецькому султанові";
8. М. Івасюк, "В'їзд Богдана Хмельницького в Київ";
9. І. Труш, "Гагілки";
10. О. Новаківський, "Натюрморт";
11. П. Андрусів "Княжа пристань у Києві в XII ст.";
12. С. Гординський, "Гуцулія";
13. Л. Гуцалюк: "Собор св. Юрія";
14. М. Осінчук "Богоявлення".

Творче домашнє завдання

Вказівка: виберіть малюнок, що висить у вашій хаті. Зробіть аналізу цього живопису, відповідаючи на питання:

- а) Що зображено на картині?
- б) Яку назву має картина? Якщо немає назви, то як би ви назвали його?
- в) До якого жанру живопису належить цей малюнок?
- г) У якій техніці виконаний цей малюнок?
- г) Які особливі ефекти автор використовує у цій картині? Опишіть їх.